

Het verlangen om de blik af te wenden van de samenleving. De neiging om te vluchten. Weg te zijn. Het lijkt vandaag haast onmogelijk een dergelijk standpunt in te nemen in het theater, dat wordt overheerst door expliciet maatschappelijke en sociale thema's. Het is deze gevoelswereld die beeldend kunstenaar Arno Synaeve en componist Steven Prengels van het collectief Raunteid in Berg opzoeken.

De makers namen De Toverberg van Thomas Mann ter hand. Dit boek uit 1924 werd door klinisch psycholoog Paul Verhaeghe nog genoemd als een van de vijf meest relevante boeken voor vandaag. Het boek vertelt het verhaal van een jonge man die zich gedurende zeven jaar terugtrekt in een sanatorium in de bergen, terwijl in het laagland de Eerste Wereldoorlog uitbreekt. Verhaeghe trekt een parallel met het heden – 'onze maatschappij is aan het verkrummen door snelle veranderingen', een omvattende visie of een groter verhaal blijft uit.

Het verlangen naar zo'n groter, omvattend beeld is wezenlijk. Het sanatoriumverblijf van het hoofdpersonage van De Toverberg niet alleen een vluchtbeweging. Het drukt ook het verlangen om deel uit te maken van een grotere orde. De zoektocht naar een samenhang die verloren is gegaan in de samenleving. Hier raakt het materiaal van Thomas Mann aan de erfenis van de Romantiek. Die erfenis toont figuren die willen worden opgenomen in de natuur. Alleen daar lijkt nog een orde of samenhang te bestaan waartoe wij als mensen niet langer in staat zijn. Daarvan deel uit te mogen maken, ons erin te kunnen verliezen, onszelf te kunnen vergeten misschien – het is een verlangen dat velen zullen kennen. Naast De Toverberg van Thomas Mann lagen de werken van Casper David Friedrich op de regietafel. Overweldigende natuurtaferelen, waarvan De wandelaar boven de nevelen uit 1818 – een man kijkt vanop grote hoogte uit over benevelde valleien en bergtoppen – wellicht het bekendste is. In die werken staat de kijker oog in oog met oneindige dieptezichten. Casper David Friedrich geeft de eeuwigheid een gezicht en toont figuren die er deel van uit lijken te maken.

Berg speelt met dat verlangen om op te gaan in die omvattende, eeuwige orde, die wordt verbeeld door een Casper-David-Friedrichachtige berg. De voorstelling roept dat verlangen op, om het vervolgens vakkundig te deconstrueren. Want net zoals het hoofdpersonage van De Toverberg uiteindelijk moet terugkeren naar het land beneden, is een natuurbeleving als die van C.D. Friedrich slechts van tijdelijke aard. Het is die tijdelijkheid die het verlangen blijvend voedt. Berg is een aaneenschakeling van korte scènes waarin de illusie van een ingelost verlangen wordt opgebouwd, en weer wordt losgelaten. Om plaats te maken voor een volgende.

Berg is een voorstelling die is gemonteerd op de adem van een muzikscore. Daarin heeft het werk van Richard Wagner het grootste aandeel. Deze grootmeester in het scheppen van muzikale totaalervaringen schetst weidse muzieklandschappen die dermate krachtig zijn dat we de buitenwereld vergeten – voor even toch. Want het is uitgerekend de muziek die ons confronteert met de tijdelijkheid. 'Het wezen van de muziek: te weten dat zij het verloop van de tijd op een uiterst karakteristiek vitale wijze meet. De muziek wekt ons op tot het meest verfijnde savoureren van de tijd,' zo klinkt het in De Toverberg.

Berg speelt met ons verlangen om op te gaan in de illusie van de vervulling. Om ons dan weer over te leveren aan de ontmanteling daarvan. En ons in handen te geven van de tijd.

Koen Haagdorens.